

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ
อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

THE APPLICATION OF THE THREEFOLD TRAINING (TISAKKHA) FOR
PROMOTION OF LEARNING OF HIGH SCHOOL STUDENTS OF
LAMPLAIMAS SCHOOL IN LAMPLAIMAS SUB-DISTRICT, LAMPLAIMAS
DISTRICT, BURIRAM PROVINCE

พระมหาศิริพงศ์ จันทปาโมชโช¹, พระปลัดกิตติ ยุตติธโร², ภัฏชาวัชร สุขเสน³
Phramaha Siriphong Channapamojho¹, Phrapalad Kitti Yuttitharo², Patchavat suksen³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์¹⁻³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Buriram Buddhist College¹⁻³
E-mail: mahasiripong@gmail.com

ได้รับบทความ: 12 มกราคม 2563; แก้ไขบทความ: 30 มกราคม 2563; ตอปรับตีพิมพ์: 26 กุมภาพันธ์ 2563
Received: January 12, 2020; Revised: January 30, 2020; Accepted: February 26, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ 1) เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท 2) เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ 3) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 3 ประการ ได้แก่ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาโดยการจัดการเรียนการสอนตามหลักไตรสิกขามีสาระสำคัญของกิจกรรมการเรียนการสอน 3 ประการ คือ ศีล เป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านกายและวาจา สมาธิ เป็นการฝึกด้านคุณธรรม และสมรรถภาพของจิต และ ปัญญา เป็นการฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิขึ้นก่อนซึ่งปัจจัยแห่งสัมมาทิฐินั้นมี 2 ประการ คือ ปรัโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการ 2) เกิดสัมมาทิฐิขึ้นในตัวผู้เรียน 3) จัดกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล ฝึกด้านความประพฤติ ปฏิบัติควบคุมกาย วาจา สมาธิฝึกด้านจิตใจ และปัญญาฝึกด้านความรู้ความจริงควมมีเหตุผล รู้เท่าทัน

ความจริงของโลกและชีวิต 4) การวัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาให้ครอบคลุมด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา

คำสำคัญ : การประยุกต์ใช้, หลักไตรสิกขา, ส่งเสริมการเรียนรู้, นักเรียน

Abstract

This research aims : 1) to study of the Threefold Training (Tri-Sikkha) of Theravada Buddhism, 2) to study of leaning of students in secondary school, Lamplaimas Sub-district, Lamplaimas District, BuriramProvine, 3) to study of application of the Threefold Training (Tri-Sikkha) for promotion of learning of students in secondary school, Lamplaimas Sub-district, Lamplaimas District, Buriram Province. This is qualitative research by analysis the datum from Tripitakas, academic Buddhist documents, related research, and is a field research and presenting the research results with descriptive analysis. The research result found that: The Threefold Training in Theravada Buddhism is the leaning process (Sikkha) or the development of life (Bhavana). There are three kinds of Sikkha following; 1) Adhisila-Sikkha 2) Adhicitta-Sikkha 3) Adhipanna-Sikkha Guidelines for implementing the Threefold Training by learning activities which are ; 1) Precept : it is training and development of physical and mental behavior of human, 2) Concentration ; it is training in virtue and mental capacity, 3) Wisdom ; it is intelligent training for understanding all things as they really are. The application of Threefold Training (Tri-Sikkha) for promotion of leaning of students of four stages namely ; 1) to create the two factors of right view (sammaditthi) as Paratogasa and Yonisomanasikara, 2) right view (sammaditthi) originate in the learner, 3) to organize educational process on the Threefold Training as Sila (training in behavior and controlling of body and speech) Samadhi (Mental training) and Panna (training in truth understanding, reasoning, knowing of the reality of world and life), 4) the measurement and evaluation according to the Threefold Training to cover physical, precepts, concentration and wisdom.

Keywords : The application, Threefold Training (Tri-Sikkha), promotion of leaning ,students

บทนำ

โรงเรียนลำปลายมาศเป็นโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ตั้งอยู่ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ซึ่งมีนักเรียนเป็นจำนวนมาก จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่ามีปัญหาบางประการที่จะต้องนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนให้หันมาประพฤติตามกรอบระเบียบวินัยของนักเรียน ไตรสิกขาคือหลักปฏิบัติที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดังนี้ “ภิกษุทั้งหลาย สิกขามืออยู่ 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา” (พระไตรปิฎก ภาษาไทย 20/90: 318) หรือเรียกรวมว่า ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งการปฏิบัติในหลักไตรสิกขานั้น เป็นการฝึกฝนอบรมเพื่อพัฒนาในสามด้านคือ ทางด้านกาย ด้านจิตใจและด้านปัญญา การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนนั้นจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีระเบียบวินัย มีความคิดดี มีปัญญาในการศึกษาเล่าเรียน และการดำเนินชีวิตประจำวัน ไตรสิกขาทั้ง 3 ประการ มีความสัมพันธ์กัน คือพฤติกรรมทางกายที่ดีเป็นช่องทางพัฒนาจิตใจและจะส่งผลให้เกิดปัญญา เมื่อจิตใจพัฒนาแล้วจะทำให้เกิดปัญญาดังนั้นศีล คือการฝึกอบรมในด้านความประพฤติระเบียบวินัยให้มีสุจริตทางกาย วาจา ส่วนสมาธิ คือการฝึกอบรมทางจิต การปลูกฝังคุณธรรมสร้างเสริมคุณภาพจิต รู้จักใช้สมาธิและปัญญา คือการฝึกอบรมทางปัญญาอย่างสูง ทำให้เกิดความรู้แจ้งที่สามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ และไตรสิกขา คือการฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิตและการฝึกปรือปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2551)

หลักไตรสิกขาก็เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาของนักเรียน เพราะไตรสิกขาข้อที่ 1 ศีลจะเป็นแนวทางการพัฒนาในระเบียบวินัยการดำเนินชีวิต สมาธิจะเป็นแนวทางการพัฒนาคุณภาพของบุคคลให้ไปสู่เป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และปัญญาจะเป็นแนวทางการนำความรู้ไปพัฒนาตนเอง และแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ นักเรียนต้องปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ของโรงเรียน คือโรงเรียนลำปลายมาศเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้คู่คุณธรรมนำสู่มาตรฐานสากลบนพื้นฐานหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งอัตลักษณ์โรงเรียนลำปลายมาศ ลูกลำปลายมาศรักเรียนรู้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน 1) พัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน 3) พัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 4) พัฒนาผู้เรียนให้มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ พัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ มีทักษะและเจตคติเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจจะศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อนำหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ไปพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ มีความประพฤติที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีปัญญาที่จะพัฒนาตนเอง เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้า เพื่อนำ

ผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาในโรงเรียน และพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียนลำปลายมาศในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีประสิทธิภาพและเพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาแนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย “การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์” ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยมีวิธีการดำเนินวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นตอนศึกษาข้อมูล ดังนี้

1. ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ศึกษาหลักไตรสิกขาจากพระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.2539 และคัมภีร์อรรถกถา ข้อมูลจากการสัมภาษณ์
2. ศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับไตรสิกขา หลักการประยุกต์ใช้จากหนังสือ ตำรา เอกสาร อินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการออกแบบแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่ม

1. ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มให้ที่ปรึกษาได้ตรวจสอบและส่งให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่านได้ตรวจสอบเครื่องมือแบบสัมภาษณ์

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์และบันทึกการสนทนากลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับแก้ไขตามคำแนะนำเสร็จแล้วจึงให้หลักสูตรดำเนินการออกหนังสือถึงผู้อำนวยการโรงเรียนลำปลายมาศเพื่อขออนุญาตสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงโดยใช้วิธีการจดบันทึกการถ่ายภาพนิ่ง การถ่ายวิดีโอ และการบันทึกเสียงหลังจากที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แล้วผู้วิจัยทำการพิมพ์ เรียบเรียงจัดเป็นหมวดหมู่ตามหัวข้อย่อยในวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการแยกแยะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาตามหัวข้อของการวิจัย
2. สรุปผลและอภิปรายผล นำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ สรุปผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท

ศึกษาหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้สรุปประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ 1) ความเป็นมาของหลักไตรสิกขา พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาไว้ใน วัชชีปุตตสูตร ขณะทรงประทับอยู่ ณ ภูฏาคารศาลา ปามหวัน เขตกรุงเวสาลี นอกจากนี้ยังได้พบว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสเรื่องของไตรสิกขาไว้ใน ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตริกด้วย 2) ความหมายและประเภทของไตรสิกขา หมายถึง การฝึกปรือความประพฤติ การฝึกปรือจิต และการฝึกปรือปัญญา ชนิดที่ทำให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้ เป็นไปเพื่อความดับทุกข์ นำไปสู่ความสุขและความเป็นอิสระแท้จริง ประเภทของไตรสิกขา ที่ได้นำเสนอในหัวข้อนี้ มีการจัดอยู่ 3 ประเภท คือ จัดประเภทตามหลักไตรสิกขา จัดประเภทโดยนำเนื้อหามรรคมีองค์ 8 มาสังเคราะห์ และ จัดประเภทตามธรรมชั้นสาม 3) ความสำคัญของหลักไตรสิกขา หลักไตรสิกขาเป็นที่หลอมรวมสิกขาบทในพระปาฏิโมกข์ เป็นสิกขาบทเบื้องต้นแห่งพรหมจรรย์ มีอิทธิพลต่อคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นที่หลอมรวมหลักปฏิบัติธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนาหลัก 4) สาระสำคัญของหลักไตรสิกขา คือ หลักปฏิบัติที่ต้องศึกษา 3 อย่าง ได้แก่ อธิศีลสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของศีล อธิจิตตสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของ จิตใจหรือสมาธิ และ อธิปัญญาสิกขา คือ ข้อปฏิบัติที่ต้องศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของปัญญา มักเรียกกันง่าย ๆ ว่า ศีล สมาธิ ปัญญา

2. แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ไตรสิกขา จึงเป็นกระบวนการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา ส่วนขั้นตอนของกระบวนการจะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการสอน ก็เพื่อให้ผู้เรียนไปถึงจุดประสงค์จนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ (1) ศีล ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจาให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้ง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่มีในธรรมชาติ (2) สมาธิ ได้แก่ การ

ฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติ คือ มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ มีความสุข และ (3) ปัญญา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่างๆ คือ การเข้าถึงความหมาย เนื้อหา เหตุปัจจัยของเรื่องราวต่างๆ เข้าใจระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกัน ตามเหตุปัจจัย

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีหลักการที่สำคัญดังนี้ คือ ประการแรกต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นมาก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลก็จะเป็นเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิด กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็มีการวัดผลและประเมินผล การศึกษาตามหลักไตรสิกขาเพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชัดเจนในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาไว้คือความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง จึงเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำที่มีบทบาทสำคัญอยู่ตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของการดำเนินการศึกษา ยิ่งการศึกษาได้รับความก้าวหน้าไปมากขึ้นเท่าไร สัมมาทิฐิก็จะยิ่งเพิ่มพูนงอกงามมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่สุดก็จะกลายเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การดำเนินการเข้าถึงจุดหมายปลายทางตามที่ได้กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่ดี ปัจจัยที่ถูกต้องดีงาม ปัจจัยภายนอกที่ว่านี้หากจะเป็นสิ่งทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ ก็ต้องเกิดจากแหล่งที่ดี ความเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งทำให้ผู้พบเห็นเกิดศรัทธา เกิดความเลื่อมใส ให้ความเชื่อถือไว้วางใจ

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านศีลคือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการศึกษามีสาระสำคัญของการศึกษาตามหลักศีลนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาหรือการฝึกอบรม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ คือ ให้นุชยรู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ด้วดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ให้อกุศลธรรมทั้งหลายเสื่อมสูญไป 2) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ ให้นุชยรู้จักตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เป็นต้น

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านสมาธิต้องอาศัยคำสอนระดับศีลหรือวินัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการเน้นไปทาง ด้านของโครงสร้าง กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรม หากจะทำการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์แบบต้องมีการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมด้านจิตใจซึ่งอยู่ภายในของตัวบุคคลด้วย คือ สร้างจิตสำนึกให้บุคคล ให้มีคุณธรรม เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ชุมชน และสังคม สามารถที่จะดำรงตนให้อยู่ในองค์กร ชุมชน และสังคม ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยนั้น ได้อย่างมีความสุขและเกื้อกูล

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านปัญญาต้องอาศัยหลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะมีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลต่อกัน ดังนี้ คือ ด้านศีล เป็นการจัดระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการเรียนการสอน คือมีระเบียบวินัย มีความสุจริตกาย วาจา มีพฤติกรรมที่ดีงามและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ดีขึ้น ด้านสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตใจให้ประณีต มีสมรรถภาพ มีคุณภาพ และมีสุขภาพจิตที่ดี ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีพฤติกรรมที่ดีงามเกื้อกูลในความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักแผ่เมตตาแบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยวาจา และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นแนวทางคือการใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งทำการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่ผู้ศึกษาแต่ละคนแสดงออกมา ส่วนการประเมิน คือการตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการเปรียบเทียบระหว่างผลจากการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปตัดสินว่า ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน ได้ หรือ ตก เป็นต้น การศึกษาตามหลักของไตรสิกขานี้มุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศีล คือการพัฒนาทางด้านกายภาพและด้านสังคม ด้านสมาธิ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ และ ด้านปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญา

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรกสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลแล้วก็จะเกิดเป็นเหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขาที่ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็วัดผลและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ในด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา

3. การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูจำนวน 16 คน และทำการสนทนากลุ่มนักเรียนจำนวน 37 คน ในประเด็นการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ควรมีลักษณะอย่างไร พบว่าประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำ

ปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรที่จะนำแนวคิดของสำนักงานประถมศึกษามาบูรณาการเป็นกระบวนการของการศึกษาบนรากฐานของไตรสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฏฐิเป็นแกนนำและเป็นรากฐาน แล้วกระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลที่ยังไม่รู้เรียนให้รู้ เมื่อรู้แล้วยังไม่เข้าใจ พิจารณาให้เข้าใจ เมื่อพิจารณาให้เข้าใจก็ดำเนินไปได้คือ

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความพหุติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางวาจาและอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกง่ายๆ ว่าศีล

2. การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า สมาธิ

3. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งที่ทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิตอภิปญญาสิกขา เรียกกันง่ายๆ ว่า ปัญญา

อภิปรายผลการวิจัย

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ผู้วิจัยได้อภิปรายผลใน 2 ประเด็นคือ

ประเด็นที่ 1 แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์

ไตรสิกขา จึงเป็นกระบวนการที่จะนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ดังนั้น การเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ จะต้องให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา ส่วนขั้นตอนของกระบวนการจะสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการสอน ก็เพื่อให้ผู้เรียนไปถึงจุดประสงค์จนกระทั่งบรรลุจุดมุ่งหมายของไตรสิกขา คือ (1) ศีล ได้แก่ การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย วาจาให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ คือ สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย 4 เครื่องใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ รวมทั้ง เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมที่มีในธรรมชาติ (2) สมาธิ ได้แก่ การฝึกฝนพัฒนาจิตใจให้มีคุณสมบัติ คือ มีคุณธรรม มีประสิทธิภาพ มีความสุข และ (3) ปัญญา ได้แก่ การพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่างๆ คือ การเข้าถึงความหมาย เนื้อหา เหตุปัจจัยของเรื่องราวต่างๆ เข้าใจระบบความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลายที่อิงอาศัยสืบเนื่องส่งผลต่อกัน ตามเหตุปัจจัย

การจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา มีหลักการที่สำคัญดังนี้ คือ ประการแรกต้องสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิให้เกิดขึ้นมาก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฏฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลก็จะเป็นเหตุทำให้สัมมาทิฏฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฏฐิเกิด กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็มีการวัดผลและประเมินผล การศึกษาตามหลักไตรสิกขา

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้ได้ชัดเจนในหัวข้อนี้ผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นสำหรับการศึกษาไว้คือความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง จึงเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำที่มีบทบาทสำคัญอยู่ตลอดเวลาในทุกขั้นตอนของการดำเนินการศึกษา ยิ่งการศึกษาได้รับความก้าวหน้าไปมากขึ้นเท่าไร สัมมาทิฐิก็จะยิ่งเพิ่มพูนงอกงามมากยิ่งขึ้นตามไปด้วย ในที่สุดก็จะกลายเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การดำเนินการเข้าถึงจุดหมายปลายทางตามที่ได้กำหนดไว้ได้ นอกจากนี้ปัจจัยภายนอกที่ดี ปัจจัยที่ถูกต้องดีงาม ปัจจัยภายนอกที่ว่านี้หากจะเป็นสิ่งทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ ก็ต้องเกิดจากแหล่งที่ดี มีความเป็นกัลยาณมิตร เป็นสิ่งทำให้ผู้พบเห็นเกิดศรัทธา เกิดความเลื่อมใส ให้ความเชื่อถือไว้วางใจ

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านศีลคือระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการศึกษามีสาระสำคัญของการศึกษาตามหลักศีลนี้เป็นเรื่องของการพัฒนาหรือการฝึกอบรม 2 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ คือ ให้นุชนรู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ด้วดี และปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมทั้งหลายเจริญงอกงาม ให้อกุศลธรรมทั้งหลายเสื่อมสูญไป 2) ด้านความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม คือ ให้นุชนรู้จักตั้งตนอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เป็นต้น

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านสมาธิต้องอาศัยคำสอนระดับศีลหรือวินัยที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นเป็นการเน้นไปทาง ด้านของโครงสร้าง กฎข้อบังคับ ระเบียบแบบแผน ต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องมือสำคัญในการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรม หากจะทำการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมได้ประสบผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์แบบต้องมีการศึกษาพัฒนาหรือฝึกอบรมด้านจิตใจซึ่งอยู่ภายในของตัวบุคคลด้วย คือ สร้างจิตสำนึกให้บุคคล ให้มีคุณธรรม เกิดความสำนึก มีความรับผิดชอบต่อตนเอง องค์กร ชุมชน และสังคม สามารถที่จะดำรงตนให้อยู่ในองค์กร ชุมชน และสังคม ที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องอยู่ด้วยนั้น ได้อย่างมีความสุขและเกื้อกูล

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านปัญญาต้องอาศัยหลักศีล สมาธิ และปัญญา เพราะมีความสัมพันธ์อย่างเกื้อกูลต่อกัน ดังนี้ คือ ด้านศีล เป็นการจัดระเบียบ ด้านสภาพแวดล้อมให้เกื้อกูลต่อการเรียนการสอน คือมีระเบียบวินัย มีความสุจริตกาย วาจา มีพฤติกรรมที่ดีงามและร่วมสร้างสรรค์สังคมให้ดีงาม ด้านสมาธิ เป็นการพัฒนาจิตใจให้ประณีต มีสมรรถภาพ มีคุณภาพ และมีสุขภาพจิตที่ดี ด้านปัญญา เป็นการพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้เข้าใจในสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีพฤติกรรมที่ดีงามเกื้อกูลในความสัมพันธ์ทางสังคม ทำให้ไม่เบียดเบียนกัน รู้จักเพื่อแม่แบ่งปัน การช่วยเหลือเกื้อกูลกันด้วยวาจา และการบำเพ็ญประโยชน์ต่อกัน

แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาใช้การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ด้านการวัดและประเมินผลการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) เป็นแนวทางคือการใช้เครื่องมืออย่างใดอย่างหนึ่งทำการค้นหาหรือการตรวจสอบเพื่อให้ได้ข้อมูลซึ่งเป็นปริมาณหรือคุณภาพที่มีความหมายแทนพฤติกรรมหรือคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือแทนผลงานที่ผู้ศึกษาแต่ละคนแสดงออกมา ส่วนการประเมิน คือการตัดสินคุณค่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งด้วยการเปรียบเทียบระหว่างผลจากการวัดกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ แล้วสรุปตัดสินว่า ผ่าน หรือ ไม่ผ่าน ได้ หรือ ตก เป็นต้น การศึกษาตามหลักของไตรสิกขานั้นมุ่งพัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม ใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านศีล คือการพัฒนาทางด้านกายภาพและด้านสังคม ด้านสมาธิ คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ และ ด้านปัญญา คือ การพัฒนาทางด้านปัญญาการจัดการศึกษาตามหลักไตรสิกขา แนวคิดนี้มีส่วนประกอบที่สำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้ คือ ประการแรกสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิให้เกิดขึ้นก่อน เมื่อปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิเกิดขึ้นพร้อมมูลแล้วก็จะเป็เหตุทำให้สัมมาทิฐิเกิดขึ้น เมื่อสัมมาทิฐิเกิดขึ้น กระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา ก็ดำเนินการได้ เมื่อได้ดำเนินการศึกษาตามหลักไตรสิกขาแล้ว ก็วัดผลและประเมินผลตามหลักไตรสิกขา ในด้านกาย ด้านศีล ด้านจิต และด้านปัญญา สอดคล้องกับทวิศักดิ์ ทองทิพย์ (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่า หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชีปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสูตร กำหนดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนารวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาสุปรียาธีรสิรนนท์ (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษวิเคราะห์พัฒนาการเรียนรู็ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์” พบว่าพัฒนาการเรียนรู็ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นพระพุทธเจ้าสอนให้คนได้พัฒนาอยู่ 4 ด้านคือด้านกายด้านพฤติกรรมด้านจิตและด้านสติปัญญาโดยมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์เป็นทั้งคนดีและคนเก่งมิใช่เป็นคนดีแต่โง่หรือเป็นคนเก่งแต่โง่การสอนให้มนุษย์เป็นคนดีและคนเก่งนั้นจะต้องมีหลักในการศึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมซึ่งในการพัฒนามนุษย์นั้นพระพุทธศาสนามุ่งสร้างมนุษย์ให้เป็นคนดีก่อนแล้วจึงค่อยสร้างความเก่งทีหลังนั้นคือสอนให้คนเรามีคุณธรรมความดีงามก่อนแล้วจึงให้มีความรู้ความเข้าใจหรือสติปัญญาภายหลังดังนั้นหลักในการศึกษาเรียนรู้พัฒนาการเรียนรู็ของพระพุทธศาสนานั้นจะมีลำดับขั้นตอนเริ่มจากศีลสิกขาต่อด้วยจิตตสิกขาและขั้นตอนสุดท้ายคือปัญญาสิกขาซึ่งขั้นตอนการศึกษาทั้ง3นี้รวมเรียกว่า "ไตรสิกขา" ซึ่งมีความหมายดังนี้¹⁾ ศีลสิกขาหมายถึงการฝึกอบรมในเรื่องศีล มีความมุ่งหมายที่สำคัญ

คือ การพัฒนาจิตและปัญญา 2) จิตตสิกขา หมายถึงการฝึกอบรมจิต บางครั้งใช้คำว่า จิตภาวนา มีความมุ่งหมายที่จะฝึกจิตให้พร้อมที่จะใช้งานในทางปัญญาได้ 3) ปัญญาสิกขา หมายถึง การพัฒนาปัญญา เพื่อใช้รู้แจ้ง รู้ได้ด้วยตนเองพระสารง สณญโต (แสงทอง)(2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา รูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธ กรณศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบลรัตนจังหวัดขอนแก่น”พบว่า การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น เน้นด้าน ไตรสิกขาเป็นหลักในการฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาการทั้งสามมิติ คือ ด้านปัญญา เป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหา สร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย ประสานเป็นองค์รวมที่ชัดเจน ด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ และ ปัญญา สูงขึ้น ให้รู้คิดเข้าใจมองเห็นตามจริง มีการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทาง โรงเรียนวิถิพุทธมีการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งเสริม ผู้กระทำดี มีการจัดกิจกรรมเสริม หลักสูตรต่อสุขภาพจิต เน้นการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูรู้คุณและมีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริงตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธได้เป็นอย่างดี และแม่ชีสุกร ภาวดี ณ พัทลุง (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณศึกษา พุทธศาสนิกขุ” พบว่า การปฏิบัติเพื่อการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาของพุทธศาสนิกขุซึ่งมี 3 อย่าง คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ด้านศีลท่านสมาทานวินยสงฆ์ทุกข้อทั้งพระปาฏิโมกข์ และอภิสมาจาริกามี บริหาร 8 ถือรุดงค์ เพื่อขัดเกลากิเลส ส่งเสริมความมกน้อย จีวรใช้ผ้า 3 ผืน บิณฑบาต เป็นประจำ (เริ่มตั้งสวณโมกข์) เสนาสนะ อยู่ป่าถือปฏิบัติพิเศษเช่น กินข้าวจานแหว อาบน้ำ ฯลฯ เป็นการอยู่ อย่างต่ำเพื่อกระหาอย่างสูง ด้านสมาธิฝึกฝนตนเองอย่างเข้มข้นพิเศษ มีการจัดหาสมุดบันทึก “ปฏิบัติ ธรรมรายวันแบบพุทธทาส” และฝึกจิตโดยใช้อานาปานสติภาวนาด้านปัญญาฝึกฝน3อย่างคือ 1) อานา ปานสติภาวนา 2) วิปัสสนาแบบระบบรัตน 3) การปฏิบัติงานคือการปฏิบัติธรรม

ประเด็นที่ 2 การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ครูจำนวน 16 คน และทำการสนทนากลุ่มนักเรียนจำนวน 37 คน ในประเด็นการ ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำ ปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ควรมีลักษณะอย่างไร พบว่า ประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำ ปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์นั้นควรที่จะนำแนวคิดของ สำนักงานประณศึกษามบูรณาการเป็นกระบวนการของการศึกษาบนรากฐานของไตรสิกขา ได้แก่ สัมมาทิฐิเป็นแกนนำและเป็นรากฐานแล้วกระบวนการแห่งการศึกษาภายในตัวบุคคลที่ยังไม่รู้เรียน ให้รู้ เมื่อรู้แล้วยังไม่เข้าใจ พิจารณาให้เข้าใจ เมื่อพิจารณาให้เข้าใจก็กำเนินไปได้คือ 1. การฝึกฝน

อบรมในด้านความพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางวาจาและอาชีวะ เรียกว่า อธิศีลสิกขา เรียกว่าง่าย ๆ ว่าศีล 2. การฝึกอบรมทางจิตใจ การปลูกฝังคุณธรรม สร้างเสริม คุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพจิต เรียกว่า อธิจิตสิกขา เรียกกันง่าย ๆ ว่า สมาธิ 3. การฝึกอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งที่ทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้แก้ปัญหไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต ว่าโดยย่อคือการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์เป็นการออกแบบการสอนตามหลักไตรสิกขาประกอบด้วย จุดประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล สอดคล้องกับทวิศักดิ์ ทองทิพย์(2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา” พบว่า หลักไตรสิกขามีที่มาอยู่ใน วัชชี ปุตตสูตร ทุติยสิกขัตตยสูตร และตติยสิกขาสสูตร กำเนิดการศึกษาสมัยพุทธกาลเริ่มจากกลุ่มปัญจวัคคีย์ ผู้ศึกษาสมัยพุทธกาลแบ่งได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มบรรพชิตและกลุ่มคฤหัสถ์ ทั้งสองกลุ่มนี้ได้มีการกำหนดคุณสมบัติไว้แตกต่างกันด้วย ขอบเขตของการศึกษาในพระพุทธศาสนา รวมอยู่ในหลักไตรสิกขาการเรียนการสอนในสมัยพุทธกาลมีลักษณะเป็นแบบมุขปาฐะ การศึกษาตามหลักไตรสิกขามีขั้นตอนดำเนินการที่สำคัญอยู่ 4 ประการ คือ จัดหาหรือสร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ สร้างสัมมาทิฐิ ฝึกตามหลักไตรสิกขา วัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาและพระสารง สญญโต (แสงทอง) (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถิพุทธกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุรณรัมย์จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การจัดรูปแบบการเรียนรู้ของโรงเรียนวิถิพุทธนั้น เน้นด้านไตรสิกขาเป็นหลักในการฝึกฝนอบรม เพื่อพัฒนาการทั้งสามมิติ คือ ด้านปัญญา เป็นเรื่องความรู้ ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทำให้สามารถแก้ไขปัญหาสร้างสรรค์ต่าง ๆ ได้สำเร็จผลตามที่มุ่งหมาย ประสานเป็นองค์รวมที่ชัดเจน ด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจให้มีชีวิตสุจริตและเกื้อกูล ด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ และปัญญา สูงขึ้น ให้รู้คิดเข้าใจมองเห็นตามจริง มีการพัฒนาด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธมีการใช้สื่อและนวัตกรรมเทคโนโลยีที่ส่งเสริม ผู้กระทำดี มีการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่อสุขภาพจิต เน้นการพัฒนาในด้านคุณธรรมจริยธรรมกตัญญูรู้คุณและมีการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริงตามหลักไตรสิกขาตามแนวทางโรงเรียนวิถิพุทธได้เป็นอย่างดี

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้ หลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาเถรวาท มี 3 ประการ คือ อธิศีลสิกขา อธิจิตสิกขา และอภิญญาสิกขา แนวทางการนำหลักไตรสิกขามาโดยการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ ศีลเป็นการฝึกฝนพัฒนาพฤติกรรมของมนุษย์ด้านกายและวาจา สมาธิเป็นการฝึกด้าน

คุณธรรม และสมรรถภาพของจิต และปัญญาเป็นการฝึกให้เกิดความรู้ ความเข้าใจของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขา 4 ขั้นตอน คือ สร้างปัจจัยแห่งสัมมาทิฐิ เกิดสัมมาทิฐิขึ้นในตัวผู้เรียน จัดกระบวนการศึกษาตามหลักไตรสิกขา การวัดและประเมินผลตามหลักไตรสิกขาให้ครอบคลุมด้านกาย ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

การประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนลำปลายมาศ ตำบลลำปลายมาศ อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ควรนำพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักศีล หลักสมาธิศึกษา และหลักปัญญาศึกษา โดยให้การรางวัลนักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดีกระตุ้นให้ผู้อื่นได้ทำตาม
- 2) ควรจัดครูสอนเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานศึกษา โดยยึดหลักไตรสิกขามาเป็นนโยบายด้วยการมีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมวางแผนร่วมปฏิบัติร่วมของครู ผู้ปกครองและนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

- 1) ควรส่งเสริมเกี่ยวกับสำคัญทางพระพุทธศาสนาโดยน่านักเรียนเข้าวัดเมื่อถึงวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและให้มีกิจกรรมในวันสำคัญ นอกจากนี้ยังควรมีการเชิดชูนักเรียน หรือครูที่เป็นแบบอย่างที่ดี
- 2) ควรจัดให้มีการปฏิบัติธรรมที่โรงเรียนตามวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาการส่งเสริมพฤติกรรมเชิงจริยธรรมตามหลักไตรสิกขา
- 2) ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมทางจริยธรรมตามหลักไตรสิกขาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 17. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทวีศักดิ์ ทองทิพย์. (2555). การวิเคราะห์การศึกษาตามหลักไตรสิกขา. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- สุปรียา อีรสิรานนท์. (2556). การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการเรียนรู้ในกรอบของไตรสิกขากับทฤษฎีการเรียนรู้ของสกินเนอร์. สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสํารองสณญโต (แสงทอง). (2556). ศึกษารูปแบบการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนวิถีพุทธกรณีศึกษาโรงเรียนบ้านบ่อ ตำบลบ้านดง อำเภอบุบรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- แม่ชีศุภรภาวดี ณ พัทลุง. (2556). “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขากรณีศึกษาพุทธศาสนิกชน. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.